

Харківська обласна універсальна наукова бібліотека

Регіональний центр інформації «Харківщина»

Соловей оперної сцени Євгенія Мірошниченко

Бібліографічний список до 90-річчя від дня народження

ХОУНБ, 2021

Соловей оперної сцени Євгенія Мірошніченко

«Училася я на токаря, а стала співачкою...»

Є.С.Мірошніченко

12 червня виповнилося б 90 років Євгенії Мірошніченко. Но ось вже 12 років її немає серед живих, 12 років ми говоримо про неї в минулому часі.

Часто буває, що красиві і добрі слова про людину вимовляються після її смерті, а як важливо, щоб вони були сказані при житті. Про Євгенію Семенівну Мірошніченко говорили дуже багато: і професійні співаки та мистецтвознавці, і прості глядачі – шанувальники її чудового таланту.

Є.С.Мірошніченко стала окрасою і символом української опери другої половини ХХ століття. Її називали оперною примадонною та «солов'єм харківської землі»... Представляємо вашій увазі статтю О.Рожнятовської «Співоча душа України»*, написану до 70-річчя видатної співачки та список літератури про її життя і творчість.

12 ЧЕРВНЯ

СПІВОЧА ДУША УКРАЇНИ

До 70-річчя від дня народження
Є.С.Мірошніченко (1931)

Зараз треба думати про молодих співаків і музикантів, про зміну покоління. Обов'язково. Своєю естафету паличку... я передала в дуже хороші руки і, дай Боже, щоб вони її достойно несли...

Мірошніченко Є.¹

В історії світового вокального мистецтва зафіксовано лише кілька голосів такого унікального діапазону, як у видатної української співачки, народної артистки СРСР, лауреата Державної премії УРСР ім.Т.Г.Шевченка, лауреата міжнародних конкурсів, професора Національної музичної академії Євгенії Семенівни Мірошніченко. Він обіймає аж чотири октави. Музикознавці кваліфікують її голос як феноменальний, а шанувальники пісенного таланту Є.Мірошніченко напередими шукають найпоетичніших слів, аби хоч наблизити до передачі свої почуття: співоча душа України, золотий голос народу...

Справді, співачка була і є гордістю України, тим істинним золотим скарбом, який не зникає, не тьмяніє, — йдеться ж бо про скарб всенародний. Усіх, кому випало щастя побувати на оперних виставах і концертах за участю Євгенії Мірошніченко, ніби обсилає «жаром» не лише від віртуозного, музичально й технічно бездоганного її співу, а й від особливого тепла, яке випромінює на слухача цей чарівний, чистий мов кришталь дивоголос, проникаючи у найпотаємніше — людські душі та серця.

І звідусь радість життя, слухаючи у виконанні співачки вальси «На прекрасному блакитному Дунаї», «Казки Віденського лісу», «Весняні голоси» Й.Штрауса, піднісися у незбагненні високості, коли чуєш «Солов'я» О.Аляб'єва, «Венеціанський карнавал» Дж. Бенедікта, «Солов'я і троянду», «Лебедя» К.Сен-Санса, «Мелодію» А.Дворжака, «Сентиментальний вальс» П.Чайковського, по-людськи сумуєш, коли виконує вона пристрасно й жагуче, тужно й скорботно «Соловейка» М.Кропивницького, народні перлини «Чотири воли пасу я», «Ні, мамо, не

можна нелюба любити», в інтерпретації яких вносить багато широго почуття, трепетного хвилювання, а водночас і віртуозного блиску. Й не знаєш, чому більше дивуватися — рідкісному, такому рухливому голосові, чи музично-психологічному образіві, який являється нам у процесі виконання. А ще ж — виразна дикція, чітке фразування, політність звука, виняткова музикальність, глибоке відчуття духу й стилю музичного твору...

У сольних програмах Євгенія Семенівна — справжня чарівниця. Коли виходить вона на концертний кін — привітна, мила, граційна, усміхнена, елегантно вбрана, — вже одним зовнішнім виглядом справляє враження. І зовсім забирає у полон своїх чар, коли співає оперні арії, романси та народні пісні. Все в ній — музика, миттєве перевтілення в образ, завжди високохудожнє, логічно й психологічно виправдане. Фізично — це скупі рухи, вираз обличчя, міміка, жести. Вокально — це абсолютне розчинення в музичному творі, бо ж тонко, психологічно вмотивовано передає його колорит, настрій, душу, а передусім — стиль композитора.

І ще одна дуже важлива риса таланту співачки: можна не спостерігати за її рухами, жестами, а лише слухати; пристрасний, емоційний, схвилюваний спів передає все те найзаповітніше, що хотіла вона повідати. Задуманість, теплоту, емоційну наснагу й технічну досконалість сопрано Є.Мірошніченко можна порівняти з такими колосами світової вокальної ниви, як Марія Каллас, Джоан Сазерленд, Монтесеррат Кабальє, Рената Скотто, Беверлі Сіллз. Та ж самовіддача, та ж легкість виконання, що дається лише важкою щоденною працею, те ж проникнення у задуми композитора, тільки прочитання в кожній співачки своє, тим-то й цікаві вони слухачам.

Воістину грандіозний внесок Євгенії Мірошніченко в скарбницю українського національного оперного мистецтва. На сцені Національного академічного театру опери та балету ім. Т.Г.Шевченка упродовж сорока років (1957—1998) вона проспівала понад 20 партій (а для колоратурного сопрано це чимало!). Особливу любов у прихильників її таланту здобули партії Йолан у «Милані», Ярини в «Арсеналі» Г.Майбороди, Венери в «Енеїді» М.Лисенка, Шемаханської царіци в «Золотому півнику», Марфи в «Царевій нареченій» М.Римського-Корсакова, Віолетти, Джільди в «Травіаті», «Ріголетто» Дж. Верді, Розіни в «Севільському цирюльнику» Дж. Россіні, Цариці ночі в «Чарівній флейті» В.-А.Моцарта, Мюзетти в «Богемі» Дж. Пуччіні, Лакме, Манон в однойменних операх Л.Деліба і Ш.Гуно, Церліни в «Фра-Диявола» Д.Обера. Не було жодної партії, якої б Є.Мірошніченко не виносила, не

*Співоча душа України: До 70-річчя від дня народження Є.С.Мірошніченко // Календар знаменних і пам'ятних дат 2001. II кв. : реком. бібліогр. покажч. / Нац. парламент. б-ка, Кн. палата України. — Київ, 2001. — С. 90-95.

вистраждала в собі! Її Лючія з опери Г.Доніцетті "Лючія ді Ламмермур" — справжній шедевр в історії світового оперного мистецтва.

Можна багато розповідати про те, як йшла Євгенія Семенівна до своїх героїнь — невиліковно хворої Віолетти, поетичної, одухотвореної коханням Джильди, підступної та свавільної Цариці ночі, мужньої угорської патріотки Йолан, до своєї трагічної, самотньої, від горя збожеволілої Лючії, цитувати десятки рецензій на опери за її участю, підкріпити враженнями партнерів по сцені, думками диригентів та висновку дійдемо одного: всі виконані нею партії породжені могутнім самотнім талантом, помноженим на працю. І коли з'являється артистка на сцені, проза життя зникає — перед нами страждають чи радіють тільки її героїні.

Народилася Євгенія Мірошніченко у с.Радянське, що на Харківщині. Батько її загинув на фронті. Найстарша в сім'ї, вона була опорою матері по господарству, пасла корів, допомагала під час жнив. У 1943 р. дівчину влаштували на повне державне забезпечення до ремісничого училища в Харкові.

Стала співачкою, хоча в молоді літа і не мріяла про це. "Училася я на токаря, а стала співачкою", — пише про себе в автобіографії Євгенія Семенівна. Весела, життєрадісна Жень, учениця ПТУ, і дня не могла прожити без музики, співу. Змолоту буйну енергію свою вихлюпувала вона в танок, а співала лише "для себе". На життєвому шляху зустрілися їй надійні, ширі друзі. Якось почув її дзвінкий голос композитор і керівник художньої самодіяльності ремісничого училища, заслужений діяч України Зіновій Давидович Заграничний. Він був першим, хто відкрив і заохотив цей могутній співочий талант.

Восени 1950 р. як одну з кращих Є.Мірошніченко запросили взяти участь (у складі ансамблю трудових резервів України) в урочистому концерті з нагоди 33-ї річниці Жовтневої революції в Москві. Безпосередністю, ширістю і теплотою зачарували слухачів "Пісня Сольвейг" Е.Гріна, "Вечірня пісня" К.Стещенка, арія Антоніди з опери "Іван Сушанін" у виконанні молодшої співачки. За рекомендацією присутнього на концерті ректора Київської державної консерваторії ім.П.І.Чайковського професора О.Г.Климова Євгенію було запрошено на прослуховування й прийнято до вузу завдяки винятковому природному обдарованню.

Шість років (1952—1957) вона — учениця видатного педагога-вокаліста професора, народної артистки УРСР, у минулому відомої співачки М.Е.Донець-Тессейр. Марія Едуардівна чуйно, по-материнськи віддавала всю душевну теплоту і ласку, всю педагогічну винахідливість своїй вихованці, плекала, наполегливо розвивала її голос. "Женечку", як завжди її називала, любила, мов свою дочку. І навіть, коли її учениця

стала всесвітньо відомою артисткою, не пропускала жодної вистави, жодного концерту, присікливо аналізувала виконувані нею арії, романси, пісні, оперні партії, давала поради. І вдячна учениця гідно представляла українську вокальну школу — школу Марії Едуардівни Донець-Тессейр, виборюючи звання лауреата на Всесвітніх фестивалях і міжнародних конкурсах. Голос Євгенії Мірошніченко бенкетив серця слухачів у концертних залах Болгарії, Польщі, Чехії, Словаччини, Угорщини, Югославії, Румунії. Великий успіх супроводжував її в Італії, Іспанії, Франції, Швеції, Канаді, Афганістані, Індії, Японії.

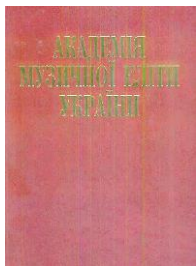
Злетіли роки. Євгенія Семенівна сама стала педагогом-професіоналом, виховує талановиту молодь у стінах Національної музичної академії. Серед її учнів: С.Пількевич, Т.Павлюк, К.Стращенко, С.Чахоян, О.Терещенко, О.Гаєвська, Т.Ходакова, М.Дідик та ін. Так, талант — то важка ноша, це особлива гострота сприйняття, миттєвий душевний відгук на те, що відбувається поруч, це особлива причетність до молодих творчих паростків, які щойно починають пробиватися, це щедристь на добро. Щоб пересвідчитися у тому, варто хоч раз побачити, як реагує Євгенія Семенівна на виступи своїх вихованців. Вона мовби проспівує з ними кожну ноту, тамує подих у найскладніших для виконання місцях і так радіє, коли все складається успішно. Не просто співу, професії вчить Є.Мірошніченко, вона вчить бути людиною, вчить життя. З перших кроків на сцені застерігає своїх улюбленців: для митця не існує життя закулісного, кулуарного. Сцена — то твій храм, єдине місце, де ти повинен доводити, хто ти є. Тільки там відбувається чесне творче змагання.

Цю тонку науку легко проголошувати, але дуже важко осягти, робити нормою життя. Для артиста рано чи пізно настає момент, коли власні учні прагнуть заступити його законне місце — у театрі, особливо оперному, де діє дуже жорсткий закон черговості. Вміти гідно поступитися тим місцем — великий труд душі, і народна артистка, удостоєна найвищих нагород, в сеніті слави, зуміла це зробити: "Я дозволяю собі один спектакль на початку сезону або в його кінці".¹ Сьогодні в Національній опері співають три її учениці. Серед них — надзвичайно талановита Валентина Степова, виплекана Євгенією Семенівною.

Невичерпний заряд творчої енергії, душевної молодості й натхнення дозволяють Євгенії Семенівні Мірошніченко зачаровувати сучасників своїм мистецьким горінням, любов'ю до життя, залишатися невідкладною часові. Дарувати себе людям, віддавати їм частку свого серця — в цьому сила її ясного, унікального таланту.

Список літератури:

Андріяненко Ю. Соловей з харківської землі / Ю.Андріяненко // Слобід. край. — 1991. — 19 черв.

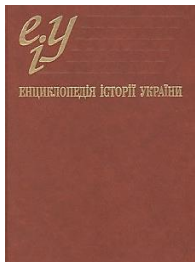
Антонюк В. Спеціалізація «Спів» : [у т.ч. про Є.Мірошніченко] / В.Антонюк, Б.Гнидь // Академія музичної еліти України / авт.-упоряд.: А.П.Лашенко, О.І.Малозьомова, Т.В.Гусарчук. — Київ, 2004. — С. 150-155 : фот.

Арканова В. Леденцы от горячего сердца: и звезда с звездой говорит... : [воспоминания нар. арт. Украины В.Аркановой о Е.Мирошніченко / лит. запись А.Чепалова] // Время. — 2011. — 14 янв. — С. 7.

Бабич Н. Певица-загадка : воспоминания о Е.Мирошніченко / Н.Бабич // Время. — 2011. — 10 июня. — С. 7.

Бабич Н.А. Год без Евгении Мирошніченко : [беседа с подругой и крестной матерью Е.Мирошніченко, дир. дет. муз. шк. N 12 Н.А.Бабич / записала Т.Невская] // Харьков. известия. — 2010. — 29 мая. — С. 21.

Білаш М. Остання примадонна Київської опери : у черв. виповнилося б 85 років від дня народж. відомої співачки Є.Мірошніченко / М.Білаш // Пенсійн. кур'єр. — 2016. — 17 черв. — С. 11 : фот.

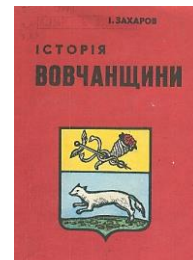

Бондарчук П.М. Мірошниченко Євгенія Семенівна / П.Бондарчук // Енциклопедія історії України / редкол. В.А.Смолій (голова) [та ін.], Інститут історії України НАН України. – Київ, 2009. – Т. 6. – С. 749.

Вахрамєєва Р. Співає Євгенія Мірошниченко / Р.Вахрамєєва // Молодь України. – 2006. – 10-16 серп. – С. 8.

Вергилис О. Потеря сознания: Евгения Мирошниченко о том, что недопето / О.Вергилис // Зеркало недели. – 2009. – 30 апр. – С. 13.

Вовчани, що увійшли в історію : [у т.ч. Є.Мірошниченко – укр. оперна співачка] // Захаров І. Історія Вовчанщини / І.Захаров. – Вовчанськ, 1995. – С. 152-180.

Волга Л. Життєві уроки Євгенії Мірошниченко / Л.Волга // Укр. культура. – 1996. – № 12. – С. 1.

Гаврашенко Т. Девочка из села Графское, ставшая примадонной / Т.Гаврашенко // Время. – 2001. – Июль, спец. вып.

Галкин В. Евгения Мирошниченко – украинский соловей из Харькова / В.Галкин // Музей Клавдии Шульженко. – 2001. – N 2. – С. 14.

Галкин В. «Я благодарна Харькову – моему началу...» / В.Галкин // Панорама. – 2001. – 9 листоп. – С. 14.

Галкін В. Королева опери мріяла стати балериною... / В.Галкін // Вечер. Харків. – 1991. – 16 листоп.

Голинська О. Співають, плачуть солов'ї... : [вечір пам'яті нар. арт. СРСР Є.Мірошниченко відбувся 28 листоп. у Нац. муз. акад. України ім. П.Чайковського] / О.Голинська // Культура і життя. – 2009. – 4-11 груд. – С. 26.

Григорьев А. Соловей из Волчанска / А.Григорьев // Слово ветерана. – 2009. – 9 дек.

Душа співає : [про К.Шульженко, Л.Гурченко, Є.Мірошниченко] // Кушнар'ов Є.П. 100 кроків Харківською землею / Є.П.Кушнар'ов. – Харків, 2004. – С. 333-336.

Євгенія Мірошниченко // Вовчанщина: особистості в історії і сучасності / [уклад. І.І.Захаров ; авт. передм. В.Мірошник, А.Степанець]. – Харків, 2019. – С. 199-202 : фот.

Згасла зірка національного оперного мистецтва : [некролог] // Культура і життя. – 2009. – 29 квіт.

Зоценко М. Мирошниченко Евгения Семеновна / М.Зоценко // Муз. энциклопедия / глав. ред. Ю.В.Келдыш. – Москва, 1976. – Т. 3. – С. 610.

Иванцова М. Полку почетных граждан прибыло : [в т.ч. Е.Мирошниченко] / М.Иванцова // Вечер. Харьков. – 2001. – 23 авг.

Ігорєв З. «І вона заспівала на радість людям» / З.Ігорєв // Хлібороб. – 1995. – 22 берез.

Її колоритне сопрано: Євгенія Мірошниченко // Шаров І. 100 особистостей України. 1991–2011 / І.Шаров. – Київ, 2011. – С. 300-303.

Козак С. Соловьиное пение / С.Козак // Знамя труда. – 1972. – 22 апр.

Куклин Д. Евгения Мирошниченко: Харьков меня поразил / Д.Куклин // Слобода. – 2006. – 19 мая. – С. 22.

Мирошниченко Е. Меня всегда тянет в Харьков : [беседа с нар. арт. Украины Е. Мирошниченко / записал Т.Гаврашенко] // Время. – 1995. – 26 авг.

Мирошниченко Е. Примадонна армазо в родном городе : [одно из послед. харьков. интервью Е.Мирошниченко] // Харьков. известия. – 2011. – 25 июня. – С. 9.

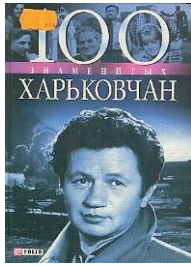
Мирошниченко Е. Примадонна. Ариозо в родном городе : [беседа с нар. арт. Е.Мирошниченко / записала Т.Невская] // Событие. – 2003. – 17-23 июля. – С. 16.

Мирошниченко Е. «Так когда же президент услышит музыку?» : [беседа с нар. арт. СССР, Героем Украины Е.Мирошниченко / записала Л.Ильенко] // Зеркало недели. – 2008. – 18-24 окт. – С. 1, 11.

Мирошниченко Е. «Я никогда не стремилась попасть на сцену. Господь Бог коснулся, наверное, перстом своим моего лба и дал голос» : [беседа с Е.Мирошниченко / записала Т.Бахарева] // Факты и комментарии. – 2009. – 30 апр. – С. 11.

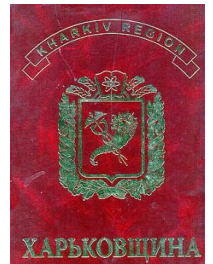
Мирошниченко Евгения Семеновна // БСЭ. – Москва, 1974. – Т. 16. – С. 326 : фот.

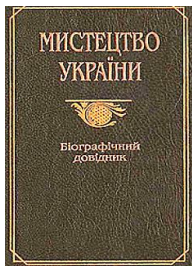

Мирошниченко Евгения Семеновна // Карнацевич В.Л. 100 знаменитых харьковчан / В.Л.Карнацевич. – Харьков, 2005. – С. 306-309 : фот.

Мирошниченко Евгения Семеновна] // Харьковщина = Kharkiv region. – Луганск : Бизнес-компаньон: ЧП Бразовский, 2012. – С. 610 : фот.

Мірошниченко Є. Диво – зірка : [бесіда з нар. арт. України Є.Мірошниченко / записала А.Вишнева] // Культура і життя. – 2006. – 19 лип.

Мірошниченко Євгенія Семенівна // Мистецтво України : бібліогр. покажч. – Київ, 1977. – С. 417.

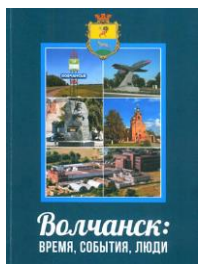
Мірошниченко Є. «Я віддаю найкращих учнів у чужі руки» : [бесіда з відомою співачкою Є.Мірошниченко / записала Л.Кучеренко] // День. – 2006. – 7 черв.

Мірошниченко Є. «Я мрію про храм у рідному селі» : [бесіда з нар. арт. України Е.Мірошниченко / записав Л.Логвиненко] // Слобід. край. – 2002. – 29 жовт.

Мирошниченко О. «Впервые выступая перед Сталиным, мама так волновалась...» : [беседа с сыном укр. опер. певицы Евгении Мирошниченко Олегом / записала Т.Бахарева] // Факты и комментарии. – 2016. – 10 июня. – С. 16 : фот.

Мирошниченко О. Евгению Мирошниченко называли украинским соловьем : [беседа с Олегом Мирошниченко, сыном извест. укр. опер. певицы] // Вечер. Харьков. – 2017. – 6 сент. – С. 8 : фот.

Пасічник О. «Моя зброя» – голос!» : [бесіда з опер. співачкою О.Пасічник, яка дала у Києві майстер-клас барокового співу, а також розповіла про свою наставницю Є.Мірошниченко / записала Н.Семененко] // День. – 2018. – 9-10 листоп. – С. 22-23 : фот.

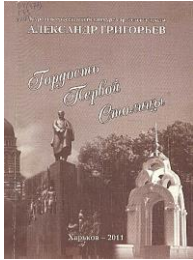
Певица Евгения Мирошниченко // Волчанск: время, события, люди / сост. И.Захаров. – Харьков, 2018. – С. 133-135 : фот.

Поліщук Т. Євгенія Мірошниченко. Образи : [в день народження співачки в Київ. муніцип. театрі опери та балету для дітей та юнацтва відбувся концерт її колиш. учнів] / Т.Поліщук // День. – 2018. – 12 черв. – С. 7 : фот.

Поліщук Т. «Лючія ді Ламмермур» на честь Євгенії Мірошниченко / Т.Поліщук // День. – 2006. – 23 черв. – С. 6.

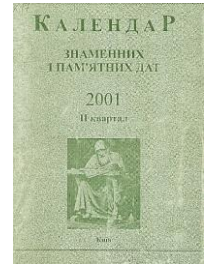
Про нагородження Орденом князя Ярослава Мудрого : указ Президента України: 11 черв. 2001 р. N 427 : [Мірошниченко Є.] // Уряд. кур'єр. – 2001. – 19 черв. – С. 3.

Про присвоєння Є.Мірошниченко звання Героя України : указ Президента України, 26 черв. 2006 р. N 577 // Уряд. кур'єр. – 2006. – 30 черв. – С. 4.

Соловей из Волчанска // Григорьев А.Н. Гордость первой столицы / А.Н.Григорьев. – Харьков, 2011. – С. 35-36 : фот.

Співоча душа України: до 70-річчя від дня народження Є.С.Мірошніченко // Календар знаменних і пам'ятних дат 2001. II кв. : реком. бібліогр. покажч. / Нац. парламент. б-ка, Кн. палата України. – Київ, 2001. – С. 90-95.

Тарасова Л. Ее называли певицей, на которую нужно смотреть / Л.Тарасова // Вечер. Харьков. – 2012. – 28 апр. – С. 4.

Терещенко К. Соловей оперної сцени Євгенія Мірошніченко / К.Терещенко // Слобід. край. – 2015. – 25 квіт. – С. 13 : 2 фот.

Цимбалюк М. Невже треба вмерти? / М.Цимбалюк // Слово просвіти. – 2011. – 16-22 черв. – С. 16.

Швачко Т.О. Євгенія Мірошніченко / Т.О.Швачко. – Київ : Музична Україна, 2011. – 278 с. : іл.

Швачко Т.О. Мірошніченко Євгенія Семенівна (12.06.1931, с. Радянське, нині Графське Вовчан. р-ну Харків. обл. – 27.04.2009, Київ) / Т.О.Швачко // Енцикл. сучас. України. – Київ, 2019. – Т. 21. – С. 121-122.

Швачко Т.О. Мірошніченко, Євгенія Семенівна / Т. Швачко // Укр. муз. енцикл. – Київ, 2011. – Т. 3. – С. 409–410.

Ярмоленко Ю. Мірошніченко – птичка певчая / Ю.Ярмоленко // Вечер. Харьков. – 2006. – 6 июля. – С. 10.

Підготувала Н.Грайворонська